

Fiți atenți când faceți clic: cum să recunoaștem știrile false din politică, din istorie și din viața de zi cu zi

Dr. Ana-Maria Cătănuș

Surse

Sursa A

O scurtă istorie a știrilor false

"Senaționalismul s-a vândut întotdeauna bine. Deja la începutul secolului al XIX-lea, ziarele moderne au început să publice exclusivități și dezvăluiri, dar și povești false pentru a crește popularitatea. Un ciclu de articole publicate în ziarul The New York Sun din 1835, cunoscute mai târziu sub numele de Marea farsă lunară (Great Moon Hoax) a susținut că a existat o civilizație extraterestră pe lună și a făcut din The Sun un ziar de renume, profitabil."

Știrile false și distorsionate nu sunt un lucru nou. Au făcut parte din istoria mass-media cu mult înainte de social media, chiar de la inventarea tiparului. Știrile false asigură vânzarea tabloidelor. Pe internet, titlurile momeală sau clickbait, așa cum mai sunt cunoscute, atrag oamenii să dea clic pentru a citi mai mult. Ce este mai scandalos de citit decât lucruri false care nu s-au întâmplat de fapt? [...]

În anii 1890, editorii unor ziare concurente, Joseph Pulitzer și William Hearst s-au luptat pentru cititori folosind senzaționalul și prezentând zvonurile drept adevăruri, o practică care a devenit cunoscută la acea vreme ca "jurnalism galben". [...]

Una dintre motivațiile pentru ziarele din anii 1890 care s-au angajat în jurnalism galben este aceeași ca și pentru creatorii de știri false de astăzi: știrile exagerate cu titluri șocante atrag atenția și cresc vânzările (sau generează clicuri), promovând

vânzarea de publicitate. În era mass-mediei tradiționale, oamenii nu mai iau articolele de știri scandalozes la fel de serios cum s-a întâmplat în apogeul erei jurnalismului galben. [...]

Dar această claritate pur și simplu nu este disponibilă atunci când știrile apar în afara contextului prin intermediul rețelelor sociale.

Desigur, știrile false au fost folosite și ca mod de discreditare a știrilor pe care unii indivizi (ca de exemplu, președintele Trump) nu le plac, pentru a sugera că au fost inventate sau că umflă exagerat ceva care ar trebui să fie considerat banal (chiar dacă alte surse le pot verifica acuratețea). [...]

Știrile false în lumea modernă sunt diferite de balivernele jurnalistice din mass-media tradițională. Viteza cu care se răspândesc și amploarea influenței le plasează într-o categorie diferită de verii săi istorici. Există trei părți unice ale știrilor false moderne care le diferențiază de variantele mai vechi de raportare intenționat exagerată sau falsă: cine, ce și cum.

Cine

Știrile false sunt create și răspândite fie de cei cu interese ideologice, cum ar fi agenții ruși, fie de persoane cu cunoștințe informatice care doresc să câștige bani [...]

Nu sunt editorii de ziare de data aceasta.

Ce

Adesea implică modificarea intenționată a sursei de știri, nu doar a conținutului. Într-un exemplu tragic, un videoclip care a făcut parte inițial dintr-un anunț al unui serviciu public pentru a ajuta oamenii să fie vigilenți împotriva răpirii copiilor în Pakistan, "a fost editat pentru a arăta ca o adevărată răpire ... (și) a devenit viral", ducând la atacuri mortale asupra unor persoane nevinovate, suspectate de răpire.

Cum

Trei caracteristici ale prezentării știrilor de pe rețelele sociale îi fac pe oameni mai predispuși să cadă în capcana știrilor false.

În primul rând, social media acționează ca agregator de știri care sunt "source agnostic". Adică, ei colectează și prezintă știri dintr-o mare varietate de locuri, indiferent de calitatea, credibilitatea sau înclinațiile politice ale sursei originale. Astfel, fără a fi constrânși de probleme de reputație ca și în cazul unui editor cunoscut, este ușor pentru provocatorii necinstiți și manipulatori să producă povești false pentru a se apropia de succesul mass-mediei tradiționale. Dacă cititorii nu pot identifica cu ușurință cine a scris sau a furnizat informațiile pentru o poveste, este greu să judeci onestitatea fără o verificare detaliată a faptelor, ceea ce majoritatea oamenilor nu fac.

În al doilea rând, multe știri sunt transmise oamenilor pe rețelele de socializare prin intermediul prietenilor sau al persoanelor pe care le urmăresc, împreună cu aprobarea implicită sau explicită a poveștii, cum ar fi o distribuire, un like sau un retweet. Aceste recomandări tacite îi fac pe oameni să accepte mai ușor mesajele pe care le primesc. În aplicațiile de social media, " multe mesaje sunt distribuite pe grupuri și, atunci când sunt redirecționate, nu există o indicație a originii lor. (Informațiile false) au venit adesea de la membrii familiei și de la prieteni."

În al treilea rând, platformele de socializare etichetează automat articolele în funcție de popularitatea lor (numărul de vizualizări sau aprecieri pe care le-au obținut, lucru complicat și mai mult de roboții online care pot umfla sistematic indicatorii de popularitate), ceea ce face ca oamenii să fie mai predispuși să acceseze o poveste atunci când cifrele sunt mari.

'O scurtă istorie a știrilor false '[accesat la 20 octombrie 2022]. Disponibil pe [Centrul pentru Tehnologia Informației și societate, Universitatea din California, Santa Barbara.](#)

Sursa B

Ce este clickbait?

Clickbait este un titlu senzațional care vă încurajează să faceți clic pe un link către un articol, imagine sau videoclip. În loc să prezinte fapte obiective, titlurile clickbait apelează adesea la emoțiile și curiozitatea ta. Odată ce faceți clic, site-ul web care găzduiește linkul câștigă venituri de la agenții de publicitate, iar conținutul real este de obicei de o calitate și acuratețe discutabilă. Site-urile web folosesc clickbait pentru a atrage cât mai multe clicuri posibil, crescând astfel veniturile din anunțuri.

[...] De ce este clickbait o problemă?

Când site-urile web folosesc clickbait, de obicei urmăresc obținerea de clicuri în detrimentul producerii de informații de calitate. Aceasta înseamnă că nu le pasă dacă vă fac să pierdeți timpul cu un conținut mediocru.

[...] Clickbait poate fi dăunător atunci când este folosit împreună cu crearea de știri false. Titlurile false, scandaloase, alimentează emoțiile cititorilor, care apoi distribuie conținutul pe rețelele de socializare. S-ar putea să vă întrebați ce le permite clickbait-ului și știrilor false să se răspândească în continuare, în ciuda calității și acurateții lor slabe. Din păcate, studiile au arătat că 6 din 10 persoane distribuie titluri pe rețelele de socializare fără să citească articolul propriu-zis.

Unde găsești clickbait?

Îl puteți găsi aproape oriunde pe internet, ceea ce face dificilă evitarea lui. Titlurile clickbait sunt frecvente în locuri precum rețele sociale și bloguri, în timp ce multe site-uri de renume, cum ar fi rapoartele meteo și agențiile de știri, oferă spațiu publicitar pentru conținutul clickbait. Aceasta înseamnă că va trebui să fiți atenți înainte de a face clic pe un link, chiar și atunci când vă aflați pe un site web de calitate.

Cum îl pot recunoaște?

De obicei, puteți identifica clickbait după titlu sau după o imagine scandalosă, dar nu este întotdeauna atât de ușor. Uneori este dificil să observi diferența dintre clickbait și un titlu legitim. La urma urmei, fiecare știre urmărește să-ți câștige atenția.

Există câteva elemente comune utilizate în conținutul clickbait, cum ar fi titluri vagi și imagini care vă lasă imaginația să zburde. Clickbait folosește, de asemenea, șoc și indignare pentru a vă atrage atenția, precum și liste numerotate, cum ar fi 17 lucruri pe care nu le veți crede adevărate. Multe link-uri folosesc o combinație a acestor elemente pentru a vă atrage atenția și a da clic.

Iată o modalitate simplă de a spune dacă vă uitați la un articol clickbait: dacă titlul vă spune cum să vă simțiți în loc să vă lase să veniți cu propria reacție, probabil că este clickbait.

GCFGlobal.org ce este clickbait?¹

Sursa C

În timpul celui de-al doilea război mondial, soldații polonezi ai Corpului II au cumpărat un pui de urs brun sirian de la o bază militară din Iran. El a fost făcut oficial soldat, astfel încât armata să-i ofere rații și transport, în cele din urmă fiind chiar promovat la rang de caporal.

Ursul a urmat unitatea peste tot, a ajutat la mutarea lăzilor de muniție și a devenit destul de faimos, până în prezent. Arăta impresionant, vă puteți imagina că în mijlocul unei bătălii dai nas în nas cu un urs care cară obuze?

Dar Wojtek i-a perceput pe soldații polonezi ca și pe părinții săi și era foarte prietenos și drăgălaș.

¹ [accesat la 20 octombrie 2022]. Disponibil pe GCFGlobal.org ® : <https://edu.gcfglobal.org/en/thenow/what-is-clickbait/1/>.

După război a locuit fericit până la adânci bătrâneți la Grădina Zoologică din Edinburgh, Scoția.

Asta e adevărat.

Wojtek a fost și este un urs foarte popular; are mai multe statui, un fond memorial, cărți, documentare etc. Este o poveste atrăgătoare, oamenilor le place să vorbească și să învețe despre ea, așa că nu este de mirare că ursul apare în mod regulat pe internet.

Cu toate acestea, unii oameni nu se deranjează să facă un pic de cercetare și folosesc doar prima imagine pe care o găsesc sau cea pe care o consideră mai impresionantă pentru a ilustra povestea lui Wojtek. Din păcate, asta înseamnă că apar imagini false, modificate în Photoshop, ale eroului nostru, care nu sunt doar prostेști, ci sunt de fapt jignitoare.

Iată câteva exemple de astfel de imagini care circulă tot timpul pe rețelele sociale:

În toate aceste imagini, cineva a făcut să pară că Wojtek, care a luptat de partea Alianților, de partea soldaților polonezi, a făcut parte dintr-o unitate germană, aproape întotdeauna *Fallschirmjäger* (parașutiști).

Imaginile nu au sens, dar vă puteți imagina cât de insensibil este să faceți acest lucru cu un urs care este foarte iubit în special de poporul polonez care se numără printre cei care au suferit cel mai mult în timpul războiului. [...]

'NOT Wojtek the WW2 Bear soldier', 6 decembrie 2020 [accesat la 20 octombrie 2022]. Disponibil despre [Fake History Hunter](#).

Fotografie originală

Trei parașutiști germani în tranșee, cu un lansator de grenade².

Fotografie tratată

Deși ursul Wojtek a fost la Monte Casino, el nu s-a aflat printre parașutiștii germani care lansau grenade³.

² Monte Cassino (Italy), 1944, Bundesarchiv, Bild 101I-577-1917-08 / Haas / CC-BY-SA 3.0 [accesat la 20 octombrie 2022]. Material disponibil pe [Wikipedia, the free encyclopedia](https://en.wikipedia.org/wiki/Wikipedia:The_free_encyclopedia).

³ Filmakademie Baden-Württemberg GmbH & P.Floerks [accesat la 20 octombrie 2022]. Material disponibil pe [Fake History Hunter](https://www.fakehistoryhunter.com/).

Sursa D

Pedeapsa romană *Damnatio Memoriae*, în traducere, "condamnare a memoriei", a fost considerată una dintre cele mai grave pedepse care puteau fi impuse unui răufăcător politic, religios sau criminal în statul roman. Pentru a provoca rușine majoră unei persoane și familiei sale, răufăcătorul este umilit prin îndepărtarea din istorie și, prin urmare, din memorie. [...]

În percepția lumii moderne, practica este des asociată cu Uniunea Sovietică. Cei care au căzut în dizgrația lui Stalin, în special, au fost pur și simplu șterși din însemnările istorice. Imaginile individului care suferă această rușine au fost eliminate din înregistrarea vizuală, fotografică, în ceea ce am putea numi o versiune timpurie a conceptului de photoshopping.

Când cenușa lui Zhao Ziyang a fost îngropată luna trecută într-un cimitir la nord de Beijing, lumii i s-a reamintit că și în China cei care comit erezie politică suferă o soartă similară.

Faptul că Zhao, secretarul general reformist al Partidului Comunist Chinez în timpul protestelor din Piața Tiananmen din 1989, nu a fost înmormântat la Babaoshan în vestul Beijingului, locul tradițional de odihnă veșnică al liderilor chinezi, nu este deloc surprinzător.

De mai bine de 30 de ani, Zhao a fost scos din istoria Chinei pentru că a arătat simpatie și sprijin pentru studenții demonstranți din Piața Tiananmen în 1989.

Din cauza acestui păcat și pentru că a refuzat să susțină acțiunea militară care a pus capăt demonstrațiilor din 4 iunie 1989, prin uciderea unui număr încă necunoscut de civili și soldați, generațiile viitoare care au crescut de atunci în China nu știu aproape nimic despre Zhao. Acesta a rămas în arest la domiciliu din iunie 1989 până la moartea sa în 2005. [...]

Bonnie Girard, 'Damnatio Memoriae în China: Zhao Ziyang este înmormântat', 13 noiembrie 2019 [accesat la 20 octombrie 2022]. Disponibil pe [Diplomat](https://thediplomat.com)⁴.

⁴ <https://thediplomat.com/2019/11/damnatio-memoriae-in-china-zhao-ziyang-is-laid-to-rest/>.

Sursa E

Cum a afectat un atac cibernetic Estonia

[...] Dezvelit de autoritățile sovietice în 1947, Soldatul de bronz a fost numit inițial "Monumentul eliberatorilor din Tallinn". Pentru vorbitorii de limbă rusă din Estonia, el reprezintă victoria URSS asupra nazismului. Dar pentru etnicii estonieni, soldații Armatei Roșii nu erau eliberatori. Ei sunt văzuți ca ocupanți, iar Soldatul de bronz reprezintă un simbol dureros al unei jumătăți de secol de opresiune sovietică.

În 2007, Guvernul Estonian a decis să mute Soldatul de bronz din Centrul orașului Tallinn într-un cimitir militar de la marginea orașului.

Decizia a stârnit indignare în mass-media de limbă rusă, iar vorbitorii de limbă rusă au ieșit în stradă. Protestele au fost exacerbate de știrile rusești false care susțineau că statuia și mormintele de război sovietice din apropiere erau distruse.

Vorbitorii de limbă rusă au ieșit pe străzi în semn de protest față de mutarea statuii, acțiunea fiind urmată de atacuri ciberneticе.

Începând cu 26 aprilie 2007, Tallinn a fost zguduit de două nopți de revolte și jafuri. 156 de persoane au fost rănite, o persoană a murit și 1.000 de persoane au fost reținute.

Din 27 aprilie, Estonia a fost, de asemenea, lovită de atacuri ciberneticе majore, care în unele cazuri

au durat săptămâni.

Serviciile online ale băncilor, mass-media și organismele guvernamentale estoniene au fost doborâte de niveluri fără precedent de trafic pe internet.

Valuri masive de spam au fost trimise de botnet-uri și cantități uriașe de cereri online automate au inundat serverele.

Rezultatul pentru cetățenii estonieni a fost că bancomatele și serviciile bancare online au funcționat cu întreruperi; angajații guvernamentali nu au putut comunica

între ei prin e-mail; iar ziarele și posturile de televiziune au descoperit brusc că nu pot transmite știri.

Liisa Past conducea biroul de opinie al unuia dintre ziarele naționale din Estonia la acea vreme și își amintește cum jurnaliștii brusc nu au putut să încarce articole pentru a fi tipărite la timp. Astăzi este expert în apărare cibernetică la Autoritatea de Stat pentru sisteme de informații din Estonia.

"Agresiunea cibernetică este foarte diferită de războiul cinetic", a explicat ea. "Vă permite să creați confuzie în timp ce rămâneți cu mult sub nivelul unui atac armat. Astfel de atacuri nu sunt specifice tensiunilor dintre Occident și Rusia. Toate societățile moderne sunt vulnerabile." [...]

Atacurile din 2007 au venit de la adrese IP rusești, instrucțiunile online erau în limba rusă, iar apelurile estoniene la Moscova pentru ajutor au fost ignorate.

Distrugerea fizică provocată de revolte a fost urmată de devastarea rețelei instituționale a țării. Dar nu există dovezi concrete că aceste atacuri au fost efectuate de guvernul rus.

Sub condiția anonimatului, un oficial al guvernului estonian a declarat pentru BBC că dovezile sugerează că atacul "a fost orchestrat de Kremlin, iar bande răuvoitoare au profitat apoi de ocazie pentru a se alătura și a-și duce la îndeplinire propriul plan pentru a ataca Estonia".

Statele ostile se bazează adesea pe hackerii imitatori, pe grupurile criminale și pe actorii politici independenți care se alătură. [...]

Damien McGuinness, 'cum a afectat un atac cibernetic Estonia', 27 aprilie 2017 [accesat 20 octombrie 2022]. Disponibil pe BBC: